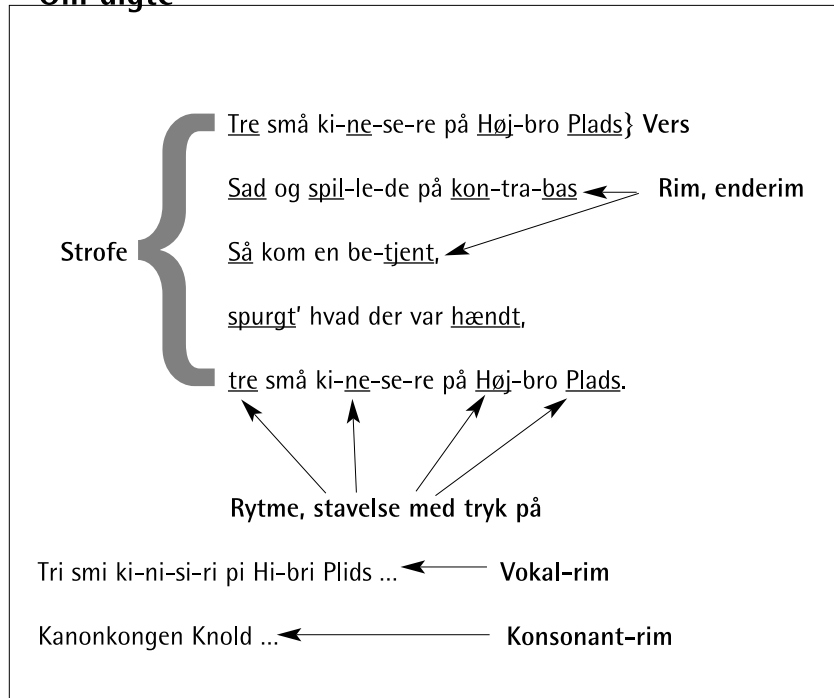

Digte

Om digte

Rytme og rim

- Tid
- Vers og strofe
- Skandere
- Metrik
- Versefødder
- Rim
- Billedsprog

Tid

Udover handlingens tid, som er livets tid, årets cyklus, fortalt tid og fortælle-tid, opfattes begrebet tid af nogle teoretikere som grundlæggende for vores opfattelse af rytme. Rytme er knyttet til gentagelse, men gentagelsen behøver ikke være identisk med sig selv, den kan variere, altså være forskellige gentagelser over tid. Rytme er formens realisering i tid.

Vers og strofe

Digte er på *vers*, frie eller bundne. Ordet vers kommer af *versus*, der betyder „vending“, modsat prosa, der kommer af *prosus*, „fremad“ eller „lige ud“. Ved slutningen af verset vendes om, og man begynder på ny. På den måde gentager og former verset digtets tid og skaber rytme. *Strofen* samler flere vers, så der opstår pauser i rytmen. Pausen kan markere synsvinkelskift, skift mellem forskellige planer eller blot et hul, som læseren selv skal udfylde.

Skandere

Metrik er rytme, der kan tælles.

Almindeligt talesprog har tre tryk: hovedtryk, bitryk og svagtryk, men når vi taler om metrisk rytme, opererer vi kun med betonet og ubetonet stavelse.

Når vi skal skandere, dvs. læse et digt med tydelig markering af rytmen, skal vi altså lytte efter den naturlige betoning af ord og sætninger og ikke lade os distrahere af bitryk. Ofte vil bitrykket være ubetonet, og hvor det skal betones, afgøres af konteksten. Den metriske skandering læser hen over en række af talesprogets rytmeelementer for at finde en tællelig rytme. Tostavelsernes tryk volder som regel ikke vanskeligheder, og i ord med flere stavelser vil den metriske stilisering ændre bitryk til enten betonet eller ubetonet.

Ved oplæsning af skanderingen vil vi ofte opleve, at vi skal gøre vold på sproget, men det er den eneste måde at finde og tælle den metriske rytme på. Den enkleste metriske skandering af et digt i sin helhed er som regel den rigtigste.

Metrik

Den metriske rytme er med til at understøtte tempo, fornemmelsen af tidsforløbet, og dermed stemningen i digtet. Den rytmiske fornemmelse kan stemme overens med meningstilkendegivelsen, men kan også stå i kontrast til denne, så der opstår spænding mellem det udtrykte og det følte.

jambe – versfod med en tryksvag og en trykstærk stavelse (◡–, stigende betoning)

trokæ – versfod bestående af en trykstærk og en tryksvag stavelse (–◡, faldende betoning)

anapæst – versfod på tre stavelser (◡◡–, stigende betoning)

daktyl – versfod på tre stavelser (–◡◡, faldende betoning)

Rim

Der er *rimtyper* og *rimmønstre*.

Rimtyperne kan deles i to hovedgrupper: *stavelsesrim* og *bogstavrim*.

Stavelsesrimene kan igen deles i *indrim* (rim inde i strofen) og *enderim* (rim for enden af strofen).

Stavelsesrim kan rime fra og med den næstsidste betonede eller ubetonede vokal, men også enstavelsesord kan rime. Rimes der på mindre fx *bas/ris*, taler vi om fattige rim. Desuden skelner vi mellem rim der kun kan læses, *øjerim*, og rim der kan siges/læses højt, *lydrim*.

Der er tre forskellige slags enderim: *mandlige*, der ender på betonet stavelse, *kvindelige*, der ender på en ubetonet stavelse og endelig *svævende rim*, der ender på to ubetonede stavelser.

Rimmønstrene gælder enderim, og der er tre slags: *parrim* (AABB), *krydsrim* (ABAB) og *klamrerim* (ABBA).

Bogstavrimene deles i *allitteration* (konsonantrim) og *assonans* (vokalrim).

Bogstavrimene understreger rytmen, men kan også være betydningsbærende, enten ved at bestå af ord, der står i kontrast til hinanden, eller af ord, der udvider prædikatet.

Under alle omstændigheder har bogstavrim en stærk lydmalende effekt og er på den måde en del af digtets *mimiske rytme*, dvs. at de sammen med *onomatopoietika* (lydord), kan repræsentere en faktisk lyd eller efterligne en følelse eller bevægelse.

Generelt om rim kan man sige, at de har to funktioner, nemlig at understøtte rytmen i digtet og at skabe associationer ved sammenstilling af de rimede ord. Gode rim skaber nye billeder, smitter så at sige af på hinanden. Dårlige rim fungerer blot som rytmedannende fx ved at vise, at her slutter en linje, om lidt begynder en ny.